

Datum
2022-05-13

Diariernr
KST 2022/125

Ert datum
2022-03-01

Ert diariernr
1416-2021/22

Socialutskottet

Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU

Kammarrätten har följande synpunkter på förslaget.

10.2 En prövning i två steg – Den inledande prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra

Kammarrätten är positiv till att den praxis som finns kring förutsättningarna för vårdens upphörande kodifieras. Det är av rättssäkerhetsskäl lämpligt att dessa förutsättningar framgår direkt av lagtexten.

10.3 En ny grund för fortsatt vård införs

Kammarrätten ställer sig tveksam till behovet av och lämpligheten i att införa den föreslagna nya grunden för fortsatt vård. Kammarrätten lämnar inledningsvis synpunkter av mer principiell karaktär och kommenterar därefter den föreslagna bestämmelsens närmare utformning.

Tvångsvård av barn är en mycket ingripande åtgärd och det bör därför krävas tungt vägande skäl för att införa en sådan bestämmelse som utredningen föreslår. Kammarrätten ifrågasätter inte att det finns situationer där förutsättningarna för vård enligt 2 och 3 §§ LVU inte längre är uppfyllda men där det ändå är olämpligt att barnet återförenas med vårdnadshavarna. Kammarrätten anser dock att det behövs en utförligare analys av vad som är syftet med den nya grunden för tvångsvård och vilka situationer den är avsedd att träffa. Det finns en risk för att den föreslagna bestämmelsen kan komma att omfatta fler

situationer än vad som är motiverat och att den inte fullt ut leder till att de syften lagstiftaren avsett uppnås.

Kammarrätten uppfattar att i vart fall ett av syftena med den nya grunden för tvångsvård är att åstadkomma stabilitet och trygghet för barn som är placerade med stöd av LVU. Det kan ifrågasättas om detta syfte uppnås genom den föreslagna bestämmelsen. Enligt promemorian är barn som är placerade med stöd av LVU i genomsnitt med om drygt fyra placeringssekvenser (s. 85). Vård enligt LVU är därmed inte i sig en garant för stabilitet. Fortsatt vård enligt den föreslagna bestämmelsen skulle inte heller säkerställa att barnet får vara kvar i det familjehem där han eller hon för närvarande är placerad.

Vidare finns andra åtgärder som är bättre lämpade att tillgodose vissa av de intressen som kan tänkas ligga bakom diskussionerna kring barnets bästa vid upphörande av vård. För att förhindra att barn far illa på grund av brister hos vårdnadshavarna är det viktigt att de utredningar som socialtjänsten gör inför vårdens upphörande håller hög kvalitet så att en rättssäker bedömning av om det finns kvarvarande missförhållanden kan göras. Det är också viktigt att socialtjänsten följer upp förhållandena för de barn som har flyttat tillbaka till sina vårdnadshavare. Vad gäller barn som har rotat sig i sin nya miljö kan en vårdnadsöverflyttning, till skillnad från fortsatt vård enligt LVU, säkerställa att dessa barn får vara kvar i det nuvarande familjehemmet. Utredningen har identifierat flera praktiska hinder för att bestämmelserna om vårdnadsöverflyttning ska vara ändamålsenliga. Det bör övervägas vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med dessa hinder.

Kammarrätten ser en risk för att den föreslagna bestämmelsen leder till minskad förutsebarhet. När ett barn bereds fortsatt vård enligt den föreslagna bestämmelsen kommer vårdnadshavarna många gånger ha begränsade möjligheter att genom förändringar i sin egen situation verka för att vården ska upphöra. Det kan även tänkas att vårdnadshavare och andra anhöriga kan ha svårt att acceptera en ordning där barnet är fortsatt omhändertaget trots att vårdnadshavarna har kommit till rätta med de missförhållanden som föranledde vården. Detta skulle kunna leda till ett minskat förtroende för och en ökad misstänksamhet emot socialtjänsten och i förlängningen förvaltningsdomstolarna.

Barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas

För det fall den föreslagna nya grunden för vård införs anser kammarrätten att det för fortsatt vård bör krävas att det finns en *påtaglig* risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Begreppet "påtaglig risk" används vid bedömningen av om vård ska beredas enligt 2 eller 3 § LVU. I begreppet ligger att det måste föreligga konkreta omständigheter som talar för en risk för skada och att subjektiva antaganden om en sådan risk inte får läggas till grund för ett vårdingripande (prop. 1989/90:28 s. 63 och 107). Risken måste rimligen ha en viss konkretion och tyngd för att ett tvångsingripande i Europakonventionens mening ska anses proportionerligt (jfr. s. 81 i

promemorian). Det är enligt kammarrätten inte lämpligt att besluta om tvångsvård i en situation där risken för skada är så abstrakt eller avlägsen att den inte kan betecknas som påtaglig.

Barnets bästa ska vara avgörande

Det framgår av 1 § femte stycket LVU att vad som är bäst för den unge ska vara avgörande vid beslut enligt LVU. Detta behöver därför enligt kammarrätten inte anges särskilt i 21 §. Om det i endast en bestämmelse i LVU särskilt anges att vad som är bäst för barnet ska vara avgörande finns en risk för att detta felaktigt kan uppfattas som att barnets bästa inte har samma tyngd vid andra beslut enligt LVU.

10.7 Ett särskilt beslut ska fattas som ska prövas av domstol

Av den föreslagna bestämmelsen i 21 b § första stycket LVU följer att det är socialnämnden som ska fatta beslut om fortsatt vård. Det bör klargöras om även en förvaltningsdomstol kan fatta ett sådant beslut som första instans.

Följande exempel illustrerar behovet av klargörande. En vårdnadshavare begär att vården enligt LVU ska upphöra. Nämnden bedömer att förutsättningarna för vård enligt 2 § LVU fortfarande är uppfyllda och avslår därför begäran. Vårdnadshavaren överklagar beslutet till förvaltningsrätten, som bedömer att det inte längre finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU men att barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör.

Ändamålet med den föreslagna bestämmelsen om fortsatt vård talar för att även en förvaltningsdomstol ska kunna fatta beslut om fortsatt vård.

Kammarrätten noterar att 41 § första stycket 2 LVU ger intrycket att socialnämndens beslut om fortsatt vård enligt 21 b § LVU är överklagbart. Det bör förtydligas om så är fallet.

10.8 Möjligheten att begära hemtagning regleras och begränsas

Kammarrätten anser att det ur rättssäkerhetssynpunkt är positivt att möjligheten att begära hemtagning regleras.

Kammarrätten anser att begreppet ”behöver inte prövas” ska ersättas med ”får avvisas”. Skälet till det är att en begäran från en vårdnadshavare om att vården ska upphöra bör utmynna i ett formellt beslut.

Begreppet ”vård utanför det egna hemmet” bör ersättas med ”vård enligt denna lag” eftersom vård enligt LVU kan ges i det egna hemmet.

10.9 Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till SoL

Det är angeläget ur många aspekter att medborgare som är i kontakt med socialtjänsten förstår och uppmärksammas på vad som bygger på frivillighet och vad som är tvångsåtgärder. Åtgärder som sker inom ramen för SoL ska göras i samförstånd. Flyttningsförbud är en tvångsåtgärd. Kammarrätten anser att de skäl som gjorde att föreskrifterna om flyttningsförbud en gång i tiden flyttades från SoL är starka och att dessa alltså talar för en placering i LVU.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättspresidenten Stefan Holgersson. Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Matilda Tell Rosenkvist. I handläggningen har även kammarrättsrådet Patricia Schömer deltagit.

Stefan Holgersson

Matilda Tell Rosenkvist

Kopia till

Övriga kammarrätter
Hovrätterna
Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm
Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DOM
Domstolsverket
Kammarrättens intranät
Tidningarnas telegrambyrå